

Vážený pan
PhDr. Vojtěch Nováček, prorektor
Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem

Praha, 13. 6. 1992

Vážený pane prorektore,

odpustte, že odpovídám na Váš dopis a na Vaši žádost s takovým zpožděním. Byl jsem zavalen různými povinnostmi a při nejlepší vůli jsem nedokázal najít způsob, jak věc urychlit.

Návrh na zřízení neučitelského bakalářského studia na Vaší univerzitě je sice poněkud nezvyklý, ale je velmi zajímavý. Chápu tuto myšlenku následovně: na rozdíl od výchovy techniků střední úrovně, např. odborných laborantů ve výzkumných zařízeních (které si stále ještě vědecká pracoviště musí připravovat vlastními silami, takže v tom by byla jistá podobnost) a od nichž každý vědecký pracovník očekává vysoce specializované dovednosti zároveň s dobrou, byť jen hrubou orientací v tématu a oboru, má a stále naléhavěji bude mít naše společnost zapotřebí náležitě kvalifikovaných pracovníků střední úrovně v oněch oborech, s nimiž návrh počítá, u nichž vůbec nemá jít o specializované technické dovednosti na prvním místě, ale o vnímavý, citlivý přístup k lidem a jejich problémům, dokonce i k jejich čistě technickým nebo administrativním problémům. Kulturní a humanitní společnost se právě bez takových lidí nemůže obejít, a země jako naše nejsou jediné, které jich mají povážlivý nedostatek. V tom smyslu se mi návrh jeví jako perspektivní nejen na jedné univerzitě a nejen v jedné zemi ani v jedné části Evropy atd.

Charakter výchovy a vzdělávání je zjevně koncipován z hlediska praxe, a protože člověk je tvor multidimenzionální, musí být výuka i výchova vedena zároveň více směry (v některých případech je to nezbytné i při studiu magisterském a dokonce doktorském, postgraduálním). Mohli bychom mluvit o zavádění alternativní orientace: proti stále větší míře specializace je tu důraz položen na celkový, resp. celostný přístup k problémům, a ještě spíše k lidem. Zkušenost ukázala, že např. z inteligentního maturanta lze daleko spíše vychovat vynikajícího laboranta, který je schopen převzít také kus odpovědnosti, než ze specializovaného absolventa zdravotní školy. Tím spíše to platí pro humanitní obory a o jeden stupeň vyšší úroveň. Jsem přesvědčen, že v případě dobrého personálního obsazení učitelského sboru a náležitě promyšlené formy výuky a výchovy (je naprosto jasné, že důraz na výchovu tu bude mít prioritu) se podobné projekty rozšíří i na jiných univerzitách. A má-li tento typ bakalářského studia být přípravným krokem ke zřízení filosofické fakulty, pak se lze – přinejmenším teoreticky – nadít, že také magisterské studium bude moci alespoň v některých liniích zachovat onu celostnou orientaci, která bude muset být nejenom do pedagogiky na všech stupních, ale do života společnosti vůbec zaváděna stále důsledněji. Nejde v podstatě o nic menšího než o důsledně a do hloubky promyšlenou ideu ekologickou (pochopitelně rozšířenou z přírody na společnost a přerůstající v jakousi ekologii mravní, myšlenkovou, duchovní atd.).

Jedna věc je ovšem koncepce (eventuálně vize) a něco jiného jsou možnosti její realizace. Zkušenosti zase až dosud ukazují, že i ty nejlepší a nejpromyšlenější projekty vážnou a deformují se v důsledku nedostatku osobností o věci naprosto přesvědčených a úkolům zcela odevzdaných. Naše společnost je v krizi a bude nepadno najít potřebně zapálené pedagogy, jichž se nedostává dokonce i na starých a velkých univerzitách. Ale to už přesahuje rámec toho, co jste očekával ode mne; zvážení reálných možností zde bude záviset na Vás.

Sumou: projekt mi připadá nejen zajímavý teoreticky, ale velmi perspektivní, pokud bude práv nárokům, jež musí být brány velmi vážně. Ovšem ty nároky budou veliké. Kdyby se měl projekt realizovat jen polovičatě, bylo by lépe s ním vůbec nezačínat. Protože jde o myšlenku dost neběžnou, lze očekávat ne-li odpor a překážky, tedy alespoň kritiku každého chybného kroku. To by ještě nebylo nejhorší; horším důsledkem však bude zpochybnění samotné myšlenky.

K detailům se s výjimkou jediné věci nebudu vyjadřovat, protože ty by měly být podrobeny širší diskusi (k tomu nepochybně dojde při dalším projednávání). Zdá se mi, že v projektu byla podceněna úloha filosofie, které je pohříchu vymezena role jakéhosi obecného základu. Nehodlám zahajovat nějakou diskusi, ale chtěl bych poznamenat, že právě humanizování dehumanizované společnosti se neobejde bez myšlenkové a mravní orientace, která nemůže a nesmí být zaměňována s nějakými

„společenskými návyky“. Po mém soudu by určité vybrané partie filosofické antropologie (tj. pojetí člověka a jeho místa na světě) měly být zařazeny – vždy přiměřeně podle sledovaných oborů – jako stálé průvodkyně studujících ve všech ročnících, zejména však v ročníku posledním (třetím). Právě v této věci si nejsem jist, zda jsem projektu správně porozuměl, když se tam mluví jen o závěrečné specializaci. V závěru studia by se naopak mělo dovršovat ono myšlení celostné, směřující k člověku individuálnímu i společenskému v jeho ne pouze dané, ale právě naopak žádoucí integritě. Možná ovšem, že šlo jen o nepřesné vyjádření. (Dnešní napodobování Západu často zapomíná, že také západní společnosti jsou v krizi, a nejednou se setkáváme s úpornými tendencemi zavádět na místě dehumanizovaných vztahů jednoho typu dehumanizované vztahy typu jiného, jako by šlo o nějaké vylepšení. Právě v zabrání takovýmto nově organizovaným úpadkům bych viděl nejhlubší smysl předloženého návrhu.)

Nakonec jednu poznámku, kterou chápu spíše jako varování. Vzhledem k tomu, že úroveň našich středních škol všeobecného zaměření (gymnázií, případně reálných gymnázií, pokud budou obnovena) by mohla realizace předloženého projektu sklouznout do podoby jakési náhražky posledních ročníků gymnázií nebo na druhé straně do podoby jakési přípravy na vážnější studium magisterské (to totiž zatím zdaleka není stabilizováno na potřebné úrovni). Od počátku je třeba mít na mysli, že se naše školství bude muset na všech úrovních pozvedat a že je třeba uvažovat o funkci bakalářského studia tohoto typu ne pouze pro okamžitou potřebu, ale v dlouhodobých perspektivách. Proto také je potřeba tak velký důraz dávat na získávání učitelských osobností nevšedních parametrů. Budete-li uvedený projekt skutečně realizovat, musíte to vědomě dělat tak, aby se v tom bodě Vaše univerzita stala jakýmsi paradigmatem. Slovo – a zejména obsah slova – „regionální“ vyžeňte daleko za hranice univerzity, města i kraje.

S pozdravem Vám osobně a s mnoha přáními vynikajících úspěchů v rozvoji celé univerzity zůstávám

Doc. PhDr. Ladislav Hejdánek
Radhoštská 15
130 00 Praha 3 – Žižkov
(tel. 278 05 67)